

Čuvajmo
Jugoslavijo!

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 2. februarja 1935.

Štev. 5 — Leto IV

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Še malo uvoda

Prav prijetno se čitajo razni odgovori v Slovenscu, Akademskem glasu itd., ki se na videz sicer malo zgražajo nad nesramnostjo nacionalistov, da se sploh upajo zapisati kako besedico o naši univerzi v Ljubljani, ki je vendar samoslovenska, izključna last profesorjev in dijakov, pa morda še onih, ki se skrivajo za njimi ter se pritajeno smejejo, ko vidijo, kako lepo gre njih seme v klasje.

V glavnem pa poudarjajo vsi ti odgovori nedotakljivost »uradne tajnosti«, ki jo hočejo napraviti skriti akterji iz jugoslovenske univerze v Ljubljani, ker so mogli ti akterji v prešlih časih le tu izživljati svoje politične instinkte in si hočejo to torišče obdržati tudi za bodoče — pač za vsak slučaj, če bi morda še nastalo meso vse to, kar govore svojim navicim pristašem doma kot separatisti in kar obljubljajo v Beogradu, kjer nastopajo kot nvađušeni Jugosloveni!

Univerza je naš najvišji učni zavod, že vsled tega je vsa javnost ne samo upravičena, marveč celo dolžna zanimati se za njeno stanje in delovanje. Pa neglede na to! Prorektor dr. Slavič je sam priznal in sankcioniral vmešavanje izven profsorskega zbora stoječih faktorjev, saj je ne kot oseba, marveč kot predstavnik univerze in njenega sveta dvakrat sprejel in poslušal deputacijo samoslovenskega dela naših akademikov! Uradna tajnost? Od kod pa so gotovi akademiki zvedeli, da obstoja nevarnost posrbljenja naše univerze potom dr. Hadžija? Disciplina? Kje na svetu bi bilo še mogoče, da se dopušča vmešavanje dijaštva v povsem interne zadeve profsorskega zbora? Volitev rektorja je svečana in važna stvar, o kateri so odločali doslej in bi morali odločati tudi danes izključno le člani univerzitetnega sveta, in sicer na podlagi ne samo pisanih navodil, marveč tudi na podlagi nepisanih tradicij, ki so se izoblikovale na univerzah. Kaj ima študent opraviti pri vprašanju, katera fakulteta je na vrsti za rektorsko mesto in kdo izmed profesorjev je po obstoječih razmerah in tradicijah na dotični fakulteti prvi na vrsti, da postane rektor, dekan itd.? Niti najmanj, dokler se ne zgode stvari, ki bi tangirale čast in ugled univerze kot take ali pa celo tangirale interese naroda in države! Gospod prorektor je ustvaril v tem vprašanju gotovo precedent, ki je zelo važen in si ga bodo morali zapomniti zlasti nacionalni študentje naše univerze. Kar sme Samoslovenec, to sme tem bolj Jugosloven! Ze sedaj apeliramo na jugoslovenske diake, naj slede vzgledu svojih samoslovenskih tovarišev! Če ne radi drugega, vsaj zato, da se dokaže nevzdržnost takega postopanja!

Vsi odgovori v Slovenscu in drugje prezro tudi dejstvo, da smo sledili z načetjem te javne debate le pozivom ene skupine akademikov, ki je poslala deputacijo k dr. Slaviču z opozorilom, da mora novi rektor uživati »zaganje dijaštva in slovenske javnosti«. Ti študentje in njih pokrovitelji se torej ne smejo prav nič razburjati, če se je slovenska javnost odzvala, saj so jo klicali vendar sami. Tako najvendar niso, da bodo pojem »slovenske javnosti« omejili ali izključno na sebe same, ali pa morda še na par gospodov, ki pišejo in jokajo neprestano o slovenskem narodu, pa jih Slovenci še nismo nikoli in nikjer videli tam, ko je bilo nevarno in riskantno nastopati kot Slovenec. Hočete podatkov in imen?

Mi jugoslovenski nacionalisti smo sicer ponižni, tako pa vendar ne, da bi ne zahtevali prav tehtne besede v slovenski javnosti. To hočemo imeti in dogodki zadnjih tednov nas uče, da moramo tehtnost te svoje besede povečati tako, da bo tudi upoštevana. To bomo tudi storili in to bo edini ugoden efekt zadnjih rektorskih volitev. Da bo potek teh volitev vsem jase, je treba nekaj ugotovitev.

Ko je rektor dr. Ramovš odstopil, bi moralo po vsej dosednji univerzitetni praksi ostati rektorsko mesto filozofski fakulteti do poteka one dobe, za katero je bil izvoljen filozof dr. Ramovš! Po isti praksi bi moralo to mesto pripasti dr. Hadžiju in bi tudi bilo, da ni bila pokrenjena takoj agitacija proti Srbu dr. Hadžiju, rektor »slovenske« univerze v Ljubljani sme biti zlasti danes le Slovenec! Tako se je pojavila protikandidatura dr. Cankarja, ki pa ni imela izgleda na uspeh, ker bi ne pritegnila glasov teološke fakultete! Kaj sedaj? V tej stiski in v tem paničnem strahu pred Srbom dr. Hadžijem je neki predstavnik filozofske fakultete predlagal, naj se njegova fakulteta odreče svoj pravici in jo odstopi tehniški. Tako je postal prof. Samec kandidat. Kako je bil izvoljen, to smo opisali zadnjič! Vse to ugotavljamo le kot dejstva, ki jih je treba poznati, če se hoče stvar presojati pravilno. Pa še nekaj!

Pred ono skupščino, ki je izvolila novega rektorja, je bil prof. Samec izrecno opozorjen, da gre le za borbo proti dr. Hadžiju kot Srbu ter je izrecno soglašal z mnenjem, da škodujejo taki nastopi ugledu in interesom naše univerze, koje predstavniki bodo na svojih

„Hab' ich's gut gemacht?“

V avstrijskih časih je nekdanja Kranjska volila v dunajski državni zbor 11 Slovencev in 1 Nemca. Slednjega je volil Kočevski otočič, ker pa tam zanj ni bilo dovolj volilcev, je nemška politična geometrija priključila kočevskemu volilnemu okraju še vesoljno nemurstvo iz Ljubljane, Jesenic, Tržica in Bele peči. Tako se je nemški vladj posrečilo skrbati dovoljno število Nemcev za edini nemški mandat na Kranjskem. S prevratom je bilo te nemške umetnosti konec in ugasnil bi bil vsak spomin nanjo, da se med nami ni pojavil politik, ki misli, da bo svojo politično karijero zaključil najlepše na ta način, da peščici Kočevjarjev pripomore do poslanskega mandata v narodni skupščini.

Ta mož je narodni poslanec in bivši minister Ivan Pucelj, ki se pripravlja, da v bližnjih dneh zapusti svoje dosedanje torišče in se otme na topli in dobro plačani sedež v senatu, nam pa zapusti dediščino svoje politike — dr. Hansa Arka, kot poslanca kočevskega sresa v skupščini. Tako bi se dogodilo, da bi bil srez, ki šteje 20.000 Slovencev in le 10.000 Kočevjarjev, zastopan v skupščini po človeku, ki ga že priimek izdaja za pomembnega. Ivan Pucelj bi pa za to uslugo dobil nagrado v obliki šestletnega idiličnega življenja v senatu.

Z nacionalnega stališča je tako postopanje brezvestno. Od vseh strani so opozorjali Ivana Pucelja, naj ne kandidira v senat, ker s tem odpre skupščinski mandat Nemcu Hansu Arku, toda mož je odmahnil z roko, češ, da sedita v skupščini že itak dva Nemca, zastopnika vojvodinskih Švabov. Opozorila so bila bob ob steno: Pucelj je vztrajal na svoji zahtevi, vedoč, da je njegova vloga v Sloveniji doigrana in da mu kot edini umik, ki je združen tudi s prejemki, ostane beg v senat.

Ravnanje Ivana Pucelja nosi vse znake narodne sramote. Res gre morda samo za par mesecev, ko bi Hans Arko izvrševal Puceljev mandat, vendar bi bilo s tem prelomljeno načelo, da Nemcev v Dravski banovini nikjer ni toliko, da bi dobili poslanski mandat. To načelo je narodno-politično tako važno, da ga ne smemo omajati na noben način, celo ne, ako si kak dosluženi politik hoče za to ceno kupiti senatorsko zavetje. Pangermani kova Dr. Otona Maulla, ki v »Geopolitiki« dan na dan iznašajo dokaze, da je Slovenija »deutsches Kulturgebiet«, bi z veseljem pograbili ta nemili slučaj in ponosno trdili, da je Nemcev v bivši Kranjski toliko, da so celo l. 1935. imeli svoj poslanski mandat v Beogradu! Po zaslugi Ivana Pucelja bi tedaj nemško poseganje po naši zemlji dobilo zelo jak politični argument.

Bila je že zelo tvegana stvar, ako je bil zaključen dogovor glede namestništva Hansa Arka, zato pa bi izvoljeni poslanec nikakor

potih v Beograd brez dvoma te posledice tudi čutili. Naj nam ne zameri novi g. rektor, če smatramo, da bi bil moral že v naprej odkloniti svojo kandidacijo, po ev. izvolitvi pa odkloniti rektorsko mesto. To bi bilo logično baš z ozirom na gorenje mnenje, kateremu se je izrecno pridružil!

Gospod rektor naj nam ne zameri, če imenujemo tudi njegovo ime, toda stvar je tako važna, da ne prenese nobenega prikrivanja in jo mora poznati vsa naša javnost, ki si n. pr. zastavlja tudi vprašanje, kako je moglo 7 profesorjev naše teološke fakultete odreči svoje glasove v pravoslavju rojenemu in vzgojenemu, globoko vernemu dr. Hadžiju, ki je celo predsednik pravoslavne cerkvene občine, dati pa te svoje glasove prof. Samecu, ki je po rojstvu sicer katolik, je pa danes protestant? Upajmo, da bomo prav kmalu čitali v Slovenscu vaš odgovor, da bo slovenska javnost poučena tudi o tem. Če ste volili protestanta, bi prav tako lahko volili pravoslavca in vsled tega pomisleki glede vere niso mogli imeti na vas nobenega vpliva! Torej so bili tudi pri vas pomisleki le proti Srbu!

Pa dovolj o tem! Vprašamo pa vas, študente, ki ste šli z adresko k prorektorju in vas, profesorje, ki ste glasovali proti dr. Hadžiju, povejte nam iskreno, kaj ste dosegli z vsem tem? Danes se zavedate že sami, da univerzi niste koristili niti najmanj, pač pa ste ji povzročili mnogo moralne škode, ki se ne bo dala popraviti tako kmalu. Škodovali ste vsem onim slovenskim znanstvenikom, ki jim ni sreča tako mila, da bi mogli predstavljati svetilnike učenosti pod domačo streho. Vsi ti naši ljudje bodo nosili posledice in tako bo tudi ta udarec zadel na koncu le nas same!

ne smel dovoliti, da nastopi izvrševanje mandata Nemec. Toda Pucelj se mudi iz dneвне politike in da se mu to posreči, je pripravljen oškodovati tudi celokupno narodno stvar. Vsa poštena javnost je mnenja, da je Hansa Arka namestništvo dovolj drago plačano z nemško večino v kočevski mestni občinski upravi, osobito pa s prečudno komasacijo kočevskih občin v škodo slovenske narodne stvari.

Oče in boter obeh narodnih škandalov je Ivan Pucelj. Ko bi se morala izvesti komasacija občin, je dr. Sajovic napravil podoben načrt za novo preosnovno tako, da bi slovenskemu življu v kočevskem srezu pripadla ona vloga, ki mu po vsej pravici gre. Od Dolenje vasi do Kolpe bi se raztezal pas slovenske večine, ki bi delil nemški otok na dva skoro brezpomembna ostanka. Dr. Sajovic je vložil v stvar obilo truda in ljubezni do slovenske narodne stvari. Izdelal je podrobne zemljevide v barvah, iz katerih je bilo razvidno, da ne gre za afront proti Kočevjarjem, marveč za dobro in pošteno pravico slovenskega življa na Kočevskem, ki je bil še vedno ogrožen zaradi stanja, ostalega po pokojni Avstriji.

Poslal je po en izvod Sokolu, Ciril-Metodovi družbi, banovini, dr. Kramerju in Ivanu Pucelju. En izvod je na nepojasnen način prišel v roke dr. Hansu Arku, ki je takoj dvignil silno gonjo proti nameravanemu načinu komasacije in proti dr. Sajovicu. Zgodil pa se je obenem čudež, da je bila komasacija kočevskih občin izvedena po predlogu dr. Hansa Arka in ne po načrtu, ki so ga sprejele naše najvažnejše narodno-obrambne organizacije.

Kdo pa je krivec za to oškodovanje narodne stvari, se je izkazalo na shodu o priliki občinskih volitev v Kočevju. Tega shoda se je udeležil tudi Ivan Pucelj in s svojim znanim širokim nasmehom poslušal silovite napade dr. Hansa Arka na dr. Sajovica. Slednji je hotel s svojim načrtom vsem Kočevjarjem zaviti vrat, kar pa se mu ni posrečilo, ker je kočevsko nemštvo dobilo dobrega zaščitnika. Dr. Hans Arko je pri tem napravil gesto na Ivana Pucelja in slednji se je med nemškimi ovacijami izpozabil tako daleč, da je priznal svoje avtorstvo. Dejal je nadušenim Kočevjarjem: »Zajt ir nun cufriden? Hab ich's gut gemacht?«

Pri takem nedvoumnem priznanju Pucelja ne bo pomagalo nikakšno izmotavanje. On je oče kočevske sramote, on je povzročil, da vlada v Kočevju nemška manjšina nad slovensko večino, on je tudi omogočil komasacijo nemških občin na Kočevskem v škodo slovenski stvari. Zdaj hoče tem škandalom dodati še tretjega, da bo srez s slovensko večino zastopal v skupščini Nemec s slovenskim imenom dr. Hans Arko.

In morda bo te posledice čutil tudi še kdo izmed sedanjih profesorjev ljubljanske univerze, saj ni nikjer napisano, da bodo vsi večno samo v Ljubljani. Imamo tri univerze in davna zahteva vseh resnih ljubiteljev jugoslovenskih univerz je med drugimi tudi ta, da naj niti profesorji niti dijaki ne čepijo vedno samo na eni univerzi, ker je sprememba zrak marsikomu nujno potrebna za razširjenje obzorja in poglobitev medsebojnega spoznavanja.

Potrebno je bilo vse to in dejansko moramo biti hvaležni, da je ustvarjena popolna jasnost. Verujte, nam je ta jasnost ljubša, kot pa vašim pokroviteljem, ki sedaj tako hitro zatirjati, da vse to ni bilo tako, marveč drugače, da ni nobenega govora o kakem uporu proti Srbu dr. Hadžiju in navajajo vse mogoče izgovore češ, dr. Hadži bi se ne mogel zavzeti dovolj odločno za zgradbo univerzitetne biblioteke, dalje za akademijo znanosti in ne vem še kaj. Deloma imate prav, kajti Jugosloven dr. Hadži bi se gotovo ne izpostavljal za vse te zadeve, če bi naj bile — tako si jih zamišljate pač očitno vi — zopet le neke borbene postojanke samoslovenstva! Zadržna skupščina za postavitev univerzitetne knjižnice je pač najboljši dokaz vaših namerov in ne pomaga prav nobeno izvijanje in zavijanje, niti tu niti v Beogradu. Vrgli ste kocko, gospodje, hvala vam, postalo je jasno in sedaj se vsaj enkrat prav dobro vidimo! Kot resnični ljubitelji jugoslovenske univerze v Ljubljani vas pa iskreno prosimo, ne nadaljujte več tako, kajti posledice bo čutila ravno ona univerza, kateri hočete baje koristiti, pa ji vede ali nevede toliko škodujete, da res ne bo mogla vršiti in dovršiti svoje vzvišene misije, ki sega daleč preko njenih zidov.

Nemški mandat v Kočevju za skupščino

Zadnji »Pohod« in torkov »Slovenec« se obširneje bavita z možnostjo, da bi prišel v skupščino kočevski Nemec dr. Hans Arko, ako bi bil Pucelj izvoljen v senat ter ako bi odložil skupščinski mandat.

Po vsej pravici je nacionalna javnost naravnost razburjena vsled te možnosti, ki drastično pojasnjuje razdrapano politično razmere v Sloveniji. — Kajti kakor v stari Avstriji, je odločujočim krogom več na tistih par tisoč kočevskih Nemcev nego na dvajsetkrat večjem številu Slovencev na Koroškem. Žal, da moramo ugotoviti to-le resnico:

Kočevski nemški mandat je silno razburjal vso Slovenijo že leta 1906., ko so v državnem zboru dunajskem krpalih volilni red po načelu splošne in tajne volilne pravice. Takrat je rezal platno za Slovence klerikalni general dr. Ivan Sušteršič, letos naj bi ga rezali napredni voditelji; takrat se je zgražala vsa napredna javnost nad klerikalnim izdajstvom, ki ga je kril edino strankarski interes — letos se v odplačilo zgražajo v družbi res nacionalne javnosti tudi — slovenski klerikalci. Razlika je samo ta, da so l. 1906. klerikalci v stari Avstriji dali Nemcem mandat — letos pa naj bi jim ga poklonili svobodni Jugosloviji slovenski naprednjaki. Ali kakor je bilo zgražanje l. 1906. opravičeno in res veliko, tako je opravičeno in veliko tudi v letu 1935., polnih 29 let po tisti grdi lekciiji.

Kako je bilo l. 1906.? Evo tako: Pod vlado barona Gautscha je avstrijska vlada predložila 23. februarja toliko pričakovani načrt nove volilne reforme na široki demokratiški podlagi splošne in enake volilne pravice. Vseh poslancev je bilo: 230 Slovanov, 205 Nemcev, 16 Italijanov, 4 Rumuni. — Slovenske dežele so imele biti zastopane tako: Koroška 9 Nemcev in 1 Slovenec, Trst 4 Italijani in 1 Slovenec, Istra 2 Laha, 2 Hrvata in 1 Slovenec, Goriško 3 Slovenci in 2 Laha, — Kranjsko vsi Slovenci. — Proti taki razdelitvi je nastal po državi vrišč in ropotanje v vseh akordih, tako da je vlada povišala število mandatov od 455 na 473 ali celo 475, in sicer: Nemcem so dali 9 novih mandatov, med temi celo Kočevcem 1 mandat, pa tudi Italijanom so dali še po en mandat v Istri in na Goriškem. Slovenske mandate so povišali na 236. — V odseku za volilno reformo so bili od Jugoslovenov: dr. Ferjančič, dr. Ploj, dr. Ivčević, dr. Sušteršič.

Najbolj kričeče udarjeni so bili koroški Slovenci, katerim je po vseh pravih pripadal še en mandat. Ali ta mandat jim je odjedel dr. Sušteršič, ki se je sporazumel z vlado na ta način, da je pripustil Kočevcem 1 mandat. Tudi Slovincem na Goriškem se je zgodila krivica, kajti Lahom so odmerili po 1 mandat na 27.000 preb. v Gorici (med temi je vendar skoraj polovica Slovencev), 40.000 v gradiščanskem in 27.000 v gradiščanskem okraju — dočim so dobili Slovenci po en mandat na 42.000, 49.000 in 44.900 prebivalcev.

Vso nacionalno javnost sta razburjali dejstva, da so Korošce okrali za en mandat, ki so ga dali peščici kočevskih Nemcev.

Na odporu proti tej volilni reformi je ministrstvo Gautsch padlo in prišel je na krmilo tržaški namestnik »rdeči princ« Konrad Hohenlohe. — Žal, da je ostal Hohenlohe le malo časa na krmilu, kajti odstopil je vsled cesarjeve kupčije za Madjari na škodo drugi državni polovici. — Prišel je Vladimir Beck, za katerega ministrstvo je cesar pridobil Čehe... Italijanski manjšini »so zagotovili 10 poslancev, slovenski večini pa samo — sedem. Dalje: 120.000 koroških Slovencev 1 mandat, 15.000 Kočevcev tudi — en mandat.

Proti takim ostudnim kupčijam je zavrelo v Sloveniji. Voditelji koroških Slovencev so bili silno agilni, prirejali so shode ne samo na Koroškem, marveč tudi po Sloveniji drugod, celo v Trstu je govoril Grafenauer; drugod dr. Breje proti Sušteršiču. — Vse ni nič pomagalo, kajti vlada si je znala skrbati potrebno večino, med to večino so bili tudi vsi slovenski klerikalci, ker je bila volilna geometrija na Kranjskem in Stajerskem njim v prid. Konec v Gabrščkovih knjigi, iz katere sem to posnel, se glasi:

»Tak načrt volilnega zakona je bil sprejet s 194 (ali ni bilo morda 294) proti 63 glasovom. Celotna češka radikalci so odšli iz dvorane med glasovanjem, namesto da bi glasovali proti. — Zaman je bil ves trud dr. Ivana Tavčarja, da bi v odseku popravil grehe, ki jih je zagrešila Sušteršičeva »Slovenska zveza« — zaman je bil minoritetni votum dr. Mirolava Ploja v korist koroškim Slovincem — celo med nami Jugoslovani ni bilo edinstva zaradi strankarske koristi na Kranjskem in v Dalmaciji. — Za naše zgodovinarje bodo ti dogodki zanimivi.«

In ta zanimivost se pokazuje tudi zdaj, ko imajo kočevski Nemci dobiti v osvobojeni Jugoslaviji svoj mandat za peščico svojih volilcev, vsled... pa kaj bom pravil, zakaj!

Vse je v redu

Kot se nismo doslej, se nočemo tudi sedaj spuščati v kakršnokoli razmišljanje o kvaliteti bivših režimov, še manj pa o kvaliteti sedanje vlade. Moramo pa z veseljem registrirati, da vlada upravi enodušno navdušenje ne le nad sestavo današnje vlade, marveč tudi nad njenim delom in mišljenjem. Iz srca bi čestitali današnjim članom kralj. vlade kot nedeljenim simpatijam, če bi bile te simpatije iskrene. Žal niso in ne bi bilo težko analizirati vzrokov tega kričavega simpatiziranja pri enih in drugih.

Vsi oni, ki so javno in tajno napadali prejšnjo vlado, so danes navdušeni za vlado g. Jevtiča, čeprav morajo priznati, da sedi tudi v tej vladi menda dvanaest članov JNS in da je gosp. Jevtič sam član ožjega glavnega odbora JNS. Odkod to navdušenje? Ko so se vršila pogajanja za sestavo nove vlade, so zakipeli lončki naših separatistov, ki so bili že popolnoma prepričani o tem, da sedi dr. Korošec že v vladi, če ne kot minister notranjih zadev, pa vsaj kot minister saobračaja. Padla je slana na te nade, toda somišljenike je treba vzdrževati pri korajžih. Vsled tega se jim ne sme povedati o sestanku, ki so ga imeli predstavniki naših klerikalcev in srbskih radikalov v Knjaževcu in se jim tudi ne sme povedati, da je bila takrat izdana parola: Sprejememo vse kot je, živel 6. januar 1929, živela ustava od 3. septembra 1931, pozdravljeni vsi do danes izdani zakoni, zlasti tudi zakon o javnem glasovanju, samo da pridemo na vlado. O podrobnostih in uspehih te akcije ni treba govoriti, do danes je ostalo samo pri načrtih. Cemu omenjamo to? Ne morda radi kake polemike, marveč ker hočemo kot jugoslovanski nacionalisti ugotoviti, da se pri nas o kaki ideji in kompaktni, po skupnem idejem in delavnem načrtu vezani opoziciji govoriti sploh ne da.

Ce in kadar se govori o opoziciji v Franciji, Angliji itd., gre za politike, ki priznavajo svoj narod in državo in priznavajo vse one temeljne smernice, ki so že po tradiciji ustaljene. Pri nas take opozicije nimamo. Predvsem manjka tej opoziciji vsake skupnosti. Dr. Maček hoče samostojno Hrvatsko, sovražni klerikalci in klerikalizem, to tembolj danes, ko posega klerikalizem tako aktivno v Savsko banovino. Spaho, Stanojević in drugi gospodje, pravoverni radikali iz Srbije predstavljajo zase skupino, ki nastopa še vedno kot predstavništvo bivše radikalne partije in se ne more odtrgati od tega imena. Naši klerikalci pa so seveda zaverovani v ime SLS, čeprav bi trenutno morda radi sprejeli tudi kako drugo ime, samo da dosežejo oni cilj, ki lebdi pred očmi njim tako, kakor lebdi pred očmi dr. Mačku in pravovernim radikalom: Srbija je radikalna, Hrvatska je Mačkova, Slovenija pa Koroševa. Kakor so gospodje oprezní in v taktičnem oziru občudovanja vredni, pa vendar niso mogli v zadnjih mesecih in ne morejo niti danes prikriti svoje glavne težnje, ki se glasi za našo banovino, da je samo bivša SLS upravičena predstavljati Slovenijo, da so samo vodje SLS upravičeni voditi in upravljati ta naš mili slovenski narod. Izključna moč na banski upravi, odžaganje vseh količjak vplivnih funkcionarjev, ki niso stoddostni klerikalci, to je namen sedanje taktike le na papirju bivše, dejansko pa zelo agilne SLS.

Brez rekriminacij in napadov, le radi konstatacije moramo ugotoviti absolutno zgrešenost in nevezdržnost politike, ki je bila po 8. novembru 1931 vodena na terenu naše banovine. Pridobiti nasprotnike, to je bila parola, ki se je provajala, kdor se ji ni uklonil, ta je bil dušen revnež, preko katerega se je moralo iti na dnevni red. Mi smo že ponovno v člankih in na zborovanjih povedali svoje stališče in ga ponavljamo tudi danes: Lepo je pridobivati nasprotnika, da postane pristaša temeljne teze vsega našega narodnega in državnega življenja, to je teze narodnega in

državnega edinstva, toda to pridobivanje se mora vsrčiti iskreno in ne na škodo onih, katerih pridobivati ni treba, ker nosijo idejo narodnega in državnega edinstva v srcu že od nekdaj. Pri nas pa so se vdajali nekateri gospodje utopiji, da bodo pravi, pristni klerikalci sledili svoje separatistične kože in si nataknil jugslovenske, še več, da se bodo preobrazile njih misli in da bodo tudi v svojih srcih postali pristaši in poborniki jugoslovenske ideje.

Ta način pridobivanja je nemogoč. Kdor je enkrat odrasel, ta more menjati svoje prepričanje v veliki večini primerov le iz materialnih in egoističnih vzrokov. Taka menjava je ostudna, tako menjavo odklanjamo zlasti mi nacionalisti, kajti nacionalna ideja gotovo ni utrpela nikdar tolike škode, kot takrat, ko je postala prazna fraza, ki so jo izrekala prav vsa usta kot za stavbo. Vsak nov pokret si je zapisal 6. januar 1929 na svoj prapor, vsak nov pokret se je predstavljal kot edini pravi pobornik šestjanarske ideje in je vsem drugim odrekal kvalitativno in sposobnost za to. Nastala je konkurenca, v katero je poseglo poleg nekaj čistih, žal le premnogo umazanih rok in ni čuda, če je vsled nanešenega blata zatemnela ta ideja v očeh onega naroda, ki še vedno ne ve, da se ustvarjajo pokreti, stranke in ne vem še kaj, ne radi ideje, marveč radi apetitov posameznih oseb na razne častne in seveda tudi donosne stolčke.

Mi nacionalisti, katerim 6. januar 1929 ni prinesel razodetja, marveč samo potrditev starih misli in idej, smo bili skoraj potisnjeni v stran. Nismo pač vsiljivi, studi se nam dirkanje za osebnimi interesi in prerivanje s komolci. Hvala Bogu vsaka moda mine slej ali prej in tako je minula tudi moda jugoslovenskega frazerstva. Strahotni 9. oktober 1934 je še pospešil to menjavo mode, nastopilo je razčiščenje, katerega se veselimo zlasti mi. Vsi elementje, ki so se dotlej brzdali in hlinili, so se čutili sproščene in so takoj dvignili svoje glave. Minil je strah, pojavili so se zopet v politični tržnici in začeli licitirati s svojimi starimi zvezami in svojimi starimi gesli, ki so seveda v Beogradu drugačna kot pa v Ljubljani. Vsak hiti pristavljati svoj lonček, vsak upa, da bo prišel v vlado on! Zato pa je treba kričati hozana in migati z repki, kajti le od zmage teh oseb in njihovih zaplečnikov je odvisen spas države, prav posebej pa spas slovenskega naroda.

Igra ni nova, ponavlja se neprestano, nastopajo le vedno novi figurantje, ki se povečavajo dren okoli nosilcev moči. Vsak teden se pojavi novo geslo, vsak teden servirajo gospodje voditelji svojim somišljenikom nove recepte za injekcije, s katerimi se naj vzdrže in okrepe nade na končno zmago. Kot doslej, bo tudi v bodoče maček končni uspeh, pa naj bodo gesla in programi še tako zapeljivi in lepi in naj bodo liste kandidatov še tako nevtralne. Karte so razgrnjene in ravno zato vidimo, da je v njih preveč različnih barv in premalo močnih adutov, da bi bila mogoča kaka samostojna igra z njimi. Poleg tega so zgovorni mnogo preveč razni kibici, preko njih prihajajo na dan vsi skriti nameni in načrti. Nam sicer ni prav, da se dopušča to neprestano šarjenje in slepmišenje, vemo pa, da bo tudi tem slej ali prej konec in da se bodo vsi ti danes nekoliko razdivjani potočki vrnili v svoje ponižne struge ter tekli pod silo naravnega razvoja v strugo jugoslovenskega veletoka. Vprašanje časa ne igra vloge. Narod in država, ki sta prenesla toliko udarcev in toliko partizanstva, pa nista propadla, bosta prenesla tudi sedanji naval demagoštva in demagogov, ki bodo že davno pozabljeni, ko bosta jugoslovanski narod in jugoslovenska Jugoslavija živela in delovala ne na temelju partizanstva in separatizma, marveč na temelju jugoslovenskih žrtve, ki so padle za našo svobodo in na temelju tihega dela resničnih nacionalistov. I. C.

je ta gledal tudi za svoj žep. Vedno manj so nam obljubljali za les in letos je bilo najslabše. Tako moramo sedaj sami podirati, sami olupiti in spraviti v dolino, potem pa dobimo za kub. meter 35 do 50 Din. Sedaj pa res ne vem, ali imam plačano delo ali pa les. Poleg tega so davki danes tako visoki, da res komaj zmoremo, da jih plačujemo in če bo šlo tako naprej, bomo prišli popolnoma na kant. Tudi živina nima nobene vrednosti več; za tisti denar, ki sem ga nekoč dobil za enega vola, moram dati danes dva. Tako, sedaj pa vidite, kako nam gre, in ker je vedno slabše, res ne vem, kako bomo živeli. Saj ne rečem, hrane imamo dovolj in polje nam hvala Bogu dobro rodi, kaj je to, ko pa tudi denarja potrebujemo, da poravnamo to, kar smo dolžni poravnati.

Tako mi je pravil kmet, ki je še danes dobro situiran. Informiral sem se tudi drugod in videl sem, da so razmere res zelo slabe. Marsikateri kmet se je v zadnjih letih zadolžil pri raznih hranilnicah, tako, da danes sploh obresti ne more poravnati, kaj pa še kapital. In to ob naši severni meji.

Sedaj, ko je potekel čas, da kmetje poravnajo prve obroke svojega dolga pri raznih denarnih zavodih, je bila za našega kmeta 12 ura. Odkod bo vzel denar, ko so pa časi tako slabi? Torej, če hoče rešiti svoj dom, mora dobiti denar, da ga nese v posojilnico.

To situacijo so zelo spretno izrabili naši naračni nasprotniki na naši strani, ki imajo v Dravski dolini — tostran Drave — v rokah skoraj vso industrijo, kar je je in s tem tudi ves kapital. Tako so oni edini gospodarsko dobro situirani, in oni so sedaj ponudili pomoč našemu, skoraj obupanemu kmetu. Posodili so denar, neomejene vsote; posebno našemu slovenskemu kmetu, ki ima svoja gospodarstva tik ob državni meji. Iz kakšnega vzroka so posojali denar našemu slovenskemu kmetu, pa nam je jasno, če le malo poznamo njih težnje v dravski dolini — z eno besedo rečeno — zopet hočejo zagospodariti in si na ta način zagotoviti glasove za služaj volitev. Tako vidimo, da je ekspanzija nemškega kapitala namenjena baš na našo severno mejo, tako, da bodo nekoč posestva, ki so danes last naših zavednih ljudi, prišla v roke zagriženih, nam nasprotnih in drugočutčih lastnikov.

To je zlo, ki se dogaja tu pri nas. Ali se ne bi dala ta vprašanja kmetijskih dolgov rešiti na drug način? Ali ne bi mogel to, kar dela nam tuji kapital, delati tudi naš (slovenski) kapital? Zakaj ne bi naši ljudje posojali našim denar, da se rešijo te momentane — kočljive situacije? (Kje je akcija »Svoji k svojim«?) Kje ste rodoljubi? Tu lahko pokazete ljubezen do rodne zemlje — tu ob naši severni meji, katere mejnike so postavili borci. V to smer naj bi nacionalne organizacije usmerile svoj delokrog, da rešijo našo zemljo pred pohotno pohlepnostjo tujca. Tu se lahko naloži kapital in domovina bo imela korist. Takoj na delo!

Drugo vprašanje ob naši severni meji je vprašanje šol. Šol šola je hram, kjer se vzgaja mladina v narodnem in državnem duhu. Imamo šole, a same lesene enorazrednice, kjer je natrpanih v enem razredu 40 do 60 otrok. Seveda so ti razredi vse prej kot pa higijenični. Učitelj se mora mučiti kar s 4 oddelki, tako da včasih kar zgubi glavo. Poleg tega so te šole slabo oskrbljene z učili in podobnim, tako da je učitelj prepuščen sebi v milost in nemilost. Edino in vsa čast »Ciril-Methodovi družbi, ki še skrbi, da ima-

jo revni učenci knjige in druge potrebščine, tako da vsaj neko gleda za izobrazbo naših malčkov na Kozjaku. Zato pa vsi podpirajmo to družbo, ki skrbi, da naš narod ne bo duhovni suženj Nemcev.

Glede narodnosti imamo ob meji še dokaj zavedno prebivalstvo, vendar skušajo organizacije in društva naših nasprotnikov vplivati tudi na naše ljudi. Najprej jim ponujajo gospodarsko pomoč, tako da so od njih gospodarsko odvisni, potem pa jih bodo ti finančni mogotci, ki so vsi v teh dravskih, tudi duhovno zaslužili, in sicer s pritiskom. In take pojave že zasledimo, in mi gledamo ne da bi trenili.

Kar se tiče prometnih sredstev smo jako ubogi. Razen ceste, ki vodi preko Radlje v Avstrijo, nimamo niti ene dobre ceste, ki bi vezala dolino z grebenom Kozjaka, to je z državno mejo. Zelo težak je promet pozimi, ko so pota pokrita s snegom. Naši sosedje na severu gradijo sedaj široko (vojaško!) cesto, ki vodi iz zaledja preko Ivnika, Sv. Lovrenca tik ob državni meji, tja gori na Koroško. (Baje delajo tudi Italijani cesto z druge strani!) Odkod jemljejo finančna sredstva? Cemu jim bo služila ta cesta?

Jugoslovenci! Prebivalstvo naše severne meje vas kliče in prosi pomoči. Odzovite se! Pomoč je nujno potrebna v naslednjih točkah:

1. Da se pomaga našemu življu, da se gospodarsko opomore.
2. Da se napravi konec nepoštenemu mešetarjenju na konto našega kmeta.
3. Da se prepreči investicija tujega nam sovražnega kapitala in hinavska podpora naših nasprotnikov.
4. Da se prepreči duhovna in jezikovna asimilacija našega ljudstva.
5. Da se izboljša šolstvo in prometne razmere.

Ce bomo uredili te probleme, bomo lahko mirno gledali, kako stojijo naši mejniki na grebenu Kozjaka.

Kolar Vinko.

Čas za uresničenje Kmetijskih zbornic

Na podlagi v ustavi tozadevno predvidenih določil je bil za časa min. predsednika Živkovića leta 1932 izdan zakon o ustroju in sklicanju Gospodarskega sveta. Z zakonito močjo je bilo odredeno, da mora min. predsednik sklicati ta svet na prvo zasedanje najkasneje do 25. junija 1932. Od takrat je preteklo že nad 2 in pol leti in noben od sledečih min. predsednikov ni izpolnil te zakonite zapovedi, dasi je bil to dolžan storiti. Ne vemo sicer, ako se ga medtem ni morda na kakoršenkoli način z amandmani ali slično oprostilo te dolžnosti, mislimo pa, da se to ni zgodilo.

Oživotvorenje Gospodarskega sveta so po novno zahtevale vse vrste in kategorije gospodarskih združenj in posameznikov in razno časopisje. Bilo je tudi nebroj resolucij iz raznih zborovanj, toda do sestave, kaj še do sklicanja Gospodarskega sveta vendarle ni prišlo. Zakaj ne? Komu je napoti, da bi ljudje iz živnega delovnega življenja imeli priliko svetovati Nar. predstavništvu in vladi? Sicer je res, da določila o sestavi Gospodarskega sveta niso bila najboljša in mu je odmerjen veliko, veliko premajhen delokrog. Pa tudi s tem bi bil narod prej zadovoljen. Sedaj pa narod, posebno pa prizadete stroke hočejo, da se ta določila popravijo najmanj toliko, da poslanci in senatorji ne smejo biti člani Gospodarskega sveta, ker je nesmiselno, da bi sami sebi bili svetovalci.

V deklaraciji Jevtičeve vlade čitamo, da bo popolnoma spoštovana zakonitost in da se krsitve zakona ne bo trpelo v nobenem primeru, pa najsí pride od katerekoli strani. Tako je sedaj z gotovostjo pričakovati sestave in sklicanja Gospodarskega sveta.

Ker pa hoče nova vlada svojo prav posebno pažnjo posvetiti skrbi za kmetijstvo in ker naglašja, da bo iskala sodelovanja gospodarskih organizacij, zvez, zbornic itd. tako, da bodo ukrepi, ki jih bo vladi treba storiti, tudi z vseh strani proučeni, da bi kar najboljše dosegali svoj namen, je čas, da izpregovorimo zopet o ustanovitvi Kmetijske zbornice s centralo v Beogradu in s posestrimami po vseh banovinah.

Kljub tolikim zahtevam in naporom ves čas od leta 1919 dalje ni bilo mogoče doseči, da bi bilo kmetijstvo dobilo Kmetijsko zbornico kot svojo interesno zastopnico strokovnih in stanovskih interesov. Dasi smo v agrarni državi in dasi je kmetijsko prebivalstvo v zelo veliki večini, se je kljub temu, da so kmetovalci tudi največji in najmočnejši imetnik volilnih kroglice, na velikansko škodo tudi vsega našega narodnega gospodarstva vedno znalo najti pota, da se je kmetovalce nekako uspavalo in da se je odložilo ustanovitev Kmetijske zbornice z dnevnega reda. Vsi drugi, mnogokrat po številu in po gospodarskem pomenu v primeri s številom kmetovalcev uprav brezpomembnimi stanovni in poklici že imajo svoje interesne zbornice kakor: industrijci, trgovci, obrtniki, odvetniki, zdravniki, profesorji, gostilničarji, delavci itd., le kmetijstvo je nima.

Ni to škoda samo za kmetovalce in za vse naše narodno gospodarstvo, tudi sramota je to za kmetovalce, za državo in za politiko. V kateri kulturni državi tako eminentno kmetijskega značaja kot naša, bi se moglo zgoditi, da kmetijstvo kljub vsem tolikim zahtevam in urgencam — edino še ne bi imelo svoje zbornice.

Sedaj je čas za ponovne zahteve in za ponoven pritisk na politike, da kmetijstvo dobi svojo zbornico še pred volitvami. Naj bo dosedanje zavlačevanje oproščeno, toda sedaj se stvar mora uresničiti in to toliko bolj, ko vidimo, da je celokupna vlada, posebno pa njen predsednik in kmetijski minister z vso silo za tako ureditev stvari kakor jo življenjski interesi naroda in posebno še kmetijstva zahtevajo. Kmetijskih volilcev je tako velikanska večina, da se nam zdi naravnost čudno, kako in zakaj ne bi mogli na vlado in Nar. predstavništvo imeti toliko vpliva, da bi se vendar enkrat ne samo odpravila sramota, nego da bi se tudi omogočilo izogibanje velikanski škodi, ki se je doslej kmetijstvu godila, čudimo se kako in zakaj se kmetovalcu — edinemu še vedno ne bi dalo njegove — pravice, saj ni najneznatnejši, nego je najvažnejši činitelj v življenju naroda in države.

Nimamo pri tem nikakih skritih namenov in zato vse kmetijstvo, vse njegove gospodarske, prosvetne, socialne in dr. organizacije, kakor tudi vse naše časopisje in vsakogar, ki tu more kaj pomagati, pozivamo in prosimo, naj zastavijo vse svoje sile, da vendar že enkrat pride do ustanovitve Kmetijske zbornice, kajti brez te ne bo izhoda iz krize in bodo sicer vsi drugi ukrepi za izboljšanje življenjskih prilik naroda — jalovi.

Nemška propaganda pod zaščito

Članku nedeljskega »Jutra« z dne 20. januarja t. l. pod naslovom »Pri najstarejšem suknarju na Kočevskem« podpisanem od g. R (...) B (...), kakor tudi njegovim izvajanjem glasom službenega potovanja na Kočevsko, omenjamo tem potom g. Jutrovemu dopisniku, da ni na pravi poti, ter naj se varuje, da ne bo izigran od Kočevarjev, kakor že marsikateri pošteno misleči Slovenec.

Radi Vam verjamemo, da je brila burja čez zasneženo kočevsko pokrajino, posebno je ta burja dolgo trajala, ko so Vas gospodje iz Kočevja vodili okoli vogalov, to je skozi Mozelj in Studeno v Sviti potok, akoravno ti ljudje dobro vedo, da vodi skoro polovico krajša cesta skozi Koprivnik istotako v Sviti potok. Ta stran daljše poti se je vršila popolnoma namenoma, ker ljudje, ki so vodili, vejo, da živijo v Koprivniku Slovenci, kateri bi prišli lahko z Vami v stik, posebno še, ko Vas eden izmed teh osebno pozna. V bojazni, da bi imeli tamošnji Slovenci priliko razložiti celotni položaj namena te nove akcije pouka domače suknarske obrti, so krenili in ubrali ti poštenjakoviči daljšo pot nego je bilo potrebno. Prepričani smo g. upravitelji, da ko bi Vi to znali, kar je znano nam, ki tu živimo in kar je znano sreskemu načelstvu, bi se gotovo vrnili, kakor tudi ne bi dajali nikake zaščite nemškimi instruktorjem, katerih izgnani kolegi so zahtevali na naših poštah, da naj se ž njimi govori nemški, »ker »Deutschland ist eine Grossmacht«. Kaj je to? Ni to grožnja?

Gospod upravitelji — zagotavljamo Vam, da ste na napačni poti, in smo tudi prepričani, da ne po Vaši lastni volji oziroma vednost. Enako je z mnogimi drugimi.

Čuvajmo našo severno mejo

Gospodarske razmere ob severni meji! — Ekspanzija nemškega kapitala. — Šolske, narodnosne in prometne razmere. — Najnujnejši ukrepi.

Sv. Trije kralji nad Marenbergom,

Gospodarska in finančna kriza zadnjih let je predvsem zelo občutno zadela našega kmeta vzdolž cele naše severne meje. Dočim so bila prva leta po svetovni vojni za našega kmeta res zelo dobra in si je marsikdo opomogel in rešil dolga, ki ga je imel na posestvu, so se tekom zadnjih let razmere poslabšale, tako, da danes z grozo strmi v bodočnost in ugiba, kako se bo rešil nenadne propada.

»Lahko je bilo prva leta,« mi je pripovedoval star očanec, trda slovenska korenina, »res lahko je bilo. Ko sem prodajal les, sem dobil zanj lepe denarce, tako, da sem lahko plačeval davke in poleg tega tudi odplačeval dolg, ki sem ga imel na posestvu. In vedno mi je ostalo toliko, da sem hodil ob nedeljah lepo oblečen k maši. Prišel je lesni trgovec k meni, šla sva v gozd, pogledala drevesa in jih zaznamovala. Čez dva dni so že prišli njegovi delavci in po gozdu je pela sekira svojo pesem, jaz sem dobil za kubični meter 150 do 200 Din, pa nisem imel nikakega opravka. Potem je bilo vsako leto slabše, ni več prihajal sem gori sam lesni trgovec, nego prekupčevalec-mešetar, seveda

P o n a š i z e m l j i

Koprivnik pri Kočevju

V celjski »dojče cajtung« se hujuje neki gospod X. radi člankov iz Koprivnika, posebno onega, tičočega se prošlave na dan 1. decembra l. l. Vemo in videli smo, da resnica bode v oči, radi česar jo tudi skuša potvrditi z neresnico in lažjo. Izpodbijati jasne stvari z lažjo ni lepo, ne častno, kakor gospodje veroučitelji v šolah učijo, da je to greh. Vemo tudi, da je mnogo umazanega perila v deželi kočevski in ga bo treba oprati, ampak ne v lugu, temveč edino pred sodiščem. Ne mislite, da pozabljam, pač pa se nam čudno vidi, da posedujejo nekateri od teh gostov novomeških zaporov red sv. Save, kljub temu, da je bila pred nekaj leti naša državna zastava na ognjeaški veselici v Maverlih cunja, izraženo po kočevski »cokolac«. Pridržimo si pravico razpravljati o tem tudi še kje drugje.

Gospoda X. pa prosimo, da razjasni svojemu miljenču, da on ni nikaka žrtev za kočevski narod, kakor si domišljuje, temveč mu naj razbistri um, da bo spoznal, da je ravno nasprotno marsikateri kočevski človek postal žrtev zbog njega ali pa za njega. — Radi onega drugega gospoda pa le toliko omenimo, da ga blagovolite pustiti v resnici na miru in, da ne izzivate božje jeze, ker strela udari včasih tudi iz jasnega neba, posebno ko ni treba mnogo truda za dognanje protizakonitiga dela.

Krani

V današnjih težkih časih, ko se ideja nacionalizma forsira po vsem svetu do skrajnosti in ko po vseh državah železna metla poje pesem čiščenja, se v naši tako zelo demokratski Jugoslaviji stori zelo malo. Med nešteta vprašanja pa spada vprašanje emigrantov, različnih tujih »privrancen« elementov, ki se na več ali manj pošten način skušajo zajedati v naš narod in to na škodo naših pridobitnikov, predvsem širših delavskih slojev. Vrh tega nekateri tujci uživajo v naši svobodni državi tolikšne pravice, da smejo našega delavca-nacionalista nekažnovano zatirati. To presega vse meje. Zato je že skrajni čas, da se tem neznosnim razmeram stori enkrat za vselej konec.

Ugotavljamo predvsem, da se nahaja na teritoriji naše države veliko ljudi, ki sploh niso naši državljani, mislijo pa, da so, ker krepko sedijo na vseh mogočih stolčkih ter opravljajo poverljive službe ne le v privatnih podjetjih, temveč iščejo zaslužek celo po državnih uradih.

Zato vprašamo merodajne činitelje, kako je v današnjih razmerah mogoče, ko tuje države naše izselence mečejo preko svojih meja, da se pri nas vsak tujec lahko šopiri na naš račun, torej takorekoč na račun našega državotvornega človeka, ki vsled takih pojavov občuti nesrečo na lastni koži, ko mu tujec na krivičen način odjeda kruh ter s tem tudi možnost ustvaritve poštene eksistence. In nihče ne more oporekati, da se v takih v nebo vpjiočih in krivičnih razmerah naš človek upravičeno čuti zapostavljenega

ter da marsikoga sili strah pred nesigurno bodočnostjo naravnost v obup.

Vprašamo, kako je to, da vsi oni tujci, ki imajo pri nas stalne službe, ne očitajo za našo državo? Ali nečije, ali ne morejo in če smejo, zakaj tega ne store? Če že tega niso storili, zakaj se one, katere bivanje v naši državi nima zakonite podlage, ne pošlje preko meje? Isto velja za tujerodne kruhojedce, ki zavzemajo v različnih industrijskih podjetjih visoke položaje ter kot taki zatirajo našega podrejenega človeka, proti kateremu očitno kažejo svoje rasno sovraštvo, otežkujoč mu njegov že itak težak položaj ter ga obdelavajo z najpodležimi psovskimi ter različnimi žaljkami, da se naš nacionalno misleč človek komaj zadržuje, da ne odgovori s svojo lastno pestjo. Takih slučajev, ki se pojavljajo dan za dnem, imamo danes žalibog preveč.

Dovolj je naše potrpežljivosti! Zahtevamo za vse pravice po zakonu, predvsem pa da se tujim parazitom enkrat za vselej onemogoči njihova samopašnost ter da se jim pokaže vrata tja, od koder so prišli.

Tudi pri nas velja in naj za vselej velja splošno svetovno geslo:

»SVOJI K SVOJIM«

Jugosloveni! Bodite zavedni in ne dopustite, da bi bili tuji lutke. Prisilite tujca, da bo izkazoval spoštovanje do naše grude. Bodite pošteni ter odločni, otrebite se vseh predsodkov, ne bodite malodušni, nastopite brezobzirno ter odločno napram vsakemu, ki se dotakne narodnih svetinj in nacionalne samozavesti! Če pa lepa beseda ne zaleže, potem pa zob za zob. Uvideli boste, da je nesramen tujec običajno kukavica in da vse njegovo postopanje ni drugega kot nepoznanje psihoze našega človeka, ki je v srcu dober in mehak ter gostoljuben in si tujec predstavlja, da je naš človek ustvarjen le za hlapca.

Zato zahtevamo od vseh tujcev, ki žive na naš račun, da spoštujejo onega, čigar kruh jedo, drugače naj poberejo svoja šila in kopta. Od oblasti pa zahtevamo, da našega človeka povsod in v vsakem oziru podpirajo ter branijo z vsemi razpoložljivimi zakonitimi sredstvi pred tujimi pijavkami. Da očuvamo Jugoslavijo vseh neprilic, je treba izločiti iz nje vso sodrgo. Na stvar se še povrnemo.

Dalekovidni nacionalisti.

Ljubljana

IZ LJUBLJANSKE OKOLICE ZA ZNOSNEJŠE MITNICE

Že »Bojevniki« so obljubljali popolno odpravo ljubljanskih mitnic. Vendar do danes še niso padle. Zdaj pa je uvedena ponovna borba proti njim.

V tem boju bi okoličani pričakovali malo več socialnosti s strani onstran mitnic, kot pa se jo najde v nedeljski notici »Jutrovega« dopisnika. Naj že bodo mitnice tu za to, da ima Ljubljana od njih gmočno korist, zato pa naj ne bodo tudi tako upravljane, da ima okolica od njih škodo! Kajti to dela hudo kri med kmetom in gospodo. Okoličani pač pribežijo suženjstva. Še veliko večja in po svojih žrtvah strašnejša, zato pa tudi po svojih uspehih mogočnejša je bila nedavna revolucija ruskega brata.

V vseh teh poizkusih osvoboditve ljudskih množic in ekonomske osvoboditve se vije kakor rdeča nit pogonska sila, to je neotlažljiva želja mase po lastni zemlji. Ta želja, skoraj bi rekli ljudskemu rodu prirojena pohlepa, je še posebej izbruhnila med ljudskimi množicami po svetovni vojni. Ta veličanstven in popolnoma spontan pokret ljudskih množic je črpal svojo moč iz dejstva, da so te množice kmetstva naroda žrtvovale v dolgoletnih borbah svojo življenja in svoja imetja, ter so pravilno in upravičeno zahtevale po končani borbi, da se jim obnovi eksistence in ustvari pravičnejše, socialnejše pogoje življenja.

Po zaključku vojne so se vračali kmetijski sinovi k svojim po večini pustim in uničenim domovom in niso mogli niti pomisljati na to, da bi mogli z delom svojih rok na zapuščenih in toliko leta neobdelanih zemljah, ki v naših južnih krajih niti ni bila njih last, prehraniti svojo družino in še od svojega s krvavimi žulji pridobljenega pridelka oddajati gospodarju zemlje večji del. V naših severnih krajih pa, kjer je kmet bil na videz svoboden gospodar svoje zemlje, v kolikor jo je sploh imel, je moral po vojni gledati golo in boso, bolno in lačno svojo družino, katero ni mogel ob največjem delu in naporu niti prehraniti s pridelki svoje lastne zemlje, dočim je največji in najdonosnejši del zemlje bil v rokah veleposestnika, fevdalca, večinoma tujca po državljanstvu, krvi in jeziku.

Ni torej čudno, da je narod energično zahteval zemljo za sebe in bi bilo popolnoma zmotno pripisovati uvedbo in izvedbo agrarne reforme v naši državi, kakor tudi v vseh državah, ki so nastale na razvalinah Avstro-Ogrske in Turške, zgolj novim idejam in vplivom ruske revolucije, ker je uvedba in izvedba agrarne reforme samo pravičen in edino logičen paralelen pojav ekonomske osvoboditve naroda, ki je po tolikih stoletjih in po tako krvavih borbah dosegel svojo politično osvoboditev. — Ruska revolucija je mogoče nekoliko pospešila agrarno reformo, ni pa nikakor neposredni povod, ker bi tudi brez te revolucije ne bilo mogoče provesti organizacije države brez agrarne reforme, to je brez ekonomske osamosvojitve tako ogromne večine celokupnega naroda.

B. Agrarna reforma v državi splošno

Nikjer in v nobeni državi Evrope niso bili tako težki, raznovrstni in zapleteni agrarni odnosi kakor v naši državi po Uedinjenju. V naši državi, ki je ustvarjena iz različnih, skozi stoletja kulturno in gospodarsko ločenih delov, podvrženih različnim, večkrat si popolnoma nasprotnim vplivom, je imel vsak del za sebe svoje specialne od drugih različne agrarne odnose. V južnih delih naše države, zlasti v Makedoniji, Bosni in Dalmaciji so

voščimo Ljubljani, da bo lepa in urejena, pa čeprav iz trdo priganega kmečkega denarja, nalovljenega po ljubljanskih mitnicah. Toda vse do neke meje!

Ko smo nedavno čitali, kako so si nekateri gospodje na ljubljanskem magistratu preko pragmatike lepo postlali in ko čitamo o trdovratnih dvojnih zaslužkarjih, ki imajo en mesec več zaslužka, kot cela desetglava kmečka družina vse leto, smo se pa le vprašali, če tega razsipanja ljubljanskega denarja nismo krivi tudi mi, ki ga tako vdano nosimo ljubljanskim mitnicam?

Ce premišljujemo o ljubljanih mitnicah, vidimo, da je to naš najhujši davek, ki je vrh tega tudi socialno zelo krivičen. Ljubljaničani se vedno zgledavate nad tržnimi cenami, ki so stvarno sramotno nizke, a vam nikoli dovolj nizke, ne vidite pa ostrih mitnic, ki nikoli ne upoštevajo, ali nam dobro raste in ali imamo srečo pri letini, ki se ne ozirajo na to, ali bomo tudi vtržili blago, ki so ga nam one obdavčile! Če prodajamo v direktno zgubo, če peljemo neprodano nazaj, to se mitnic ne tiče, one terjajo svoje in tudi dobijo. Če pomislimo, koliko je n. pr. treba truda, da se nabere 20 litrov borovnice, tega borega in redkega zaslužka naših najrevnejših okoličanov, in če pomislimo, da se za vse to dobi samo 20 Din in še od teh dobi mitničar celo petino, je to pač krivica, proti kateri se okoličani smejo upirati. Ljubljaničani bi seveda radi poceni jedli, ne pomislijo pa, da je teh 15 Din brutto dohodka na dan celodnevna plača cele družine. Če pa od tega odštejete stroške obleke in hrane, pa vidite, da je od tega nemogoče živeti ali pa, da se živi v velikem pomanjkanju. Naj se kar gospodje in gospe z one strani mitnice zamenjajo z nami, pa bodo na lastni koži spoznali, da sedanjega pobiranja naših mitnic ne moremo dalje prenašati. Zato pa onim, ki se bore za pravičnejšo mitnino, od srca želimo mnogo uspeha.

Ležica

V nedeljo zvečer je bila v Sokolskem domu skromna proslava 700letnice smrti sv. Save in protituberkulozno in obenem protialkoholno filmsko predavanje. Udeležba je bila prav lepa, zlasti mnogo je bilo mladine, ki je bila prav zadovoljna zlasti z lepimi slikami iz poučnega petdejanskega filma.

Naš pokret

KRAJEVNA ORGANIZACIJA NARODNE ODBRANE POLJE-VEVČE

obvešča svoje članstvo, da bo njen redni letni občni zbor v soboto 9. februarja t. l. ob pol 20. uri v tovarniški restavraciji Vevče.

KRAJEVNA ORGANIZACIJA NARODNE ODBRANE ŠENTPETER-MOSTE

sklicuje za petek 8. februarja t. l. ob pol 20. uri članski sestanek v Vajeniškem domu (Šentpeterska vojašnica, vhod iz Lipičeve ulice).

Na dnevnem redu bodo poročila članov oblastnega in krajevnega odbora.

Udeležba obvezna, ker mora vsak član na zahtevo oblastnega odbora izpolniti novo prijavnico. Odbor.

Disciplinarni PRAVILNIK omladine Narodne Odrbane

Čl. 13.

Kazni so naslednje:
Za izstop:
a) ustmeni opomini,
b) ustmeni ukor,
c) pismeni ukor,
d) pismeni javni ukor, ki se sporoči članstvu enote, ki ji kaznjenec pripada,
e) ostale poglobljene mere.
Za prestop:
a) strogi ustmeni ukor,
b) strogi pismeni ukor,
c) strogi pismeni ukor, ki se ga sporoči enoti, kateri pripada kaznjenec. Če pa je kaznovan starešina, se sporoči kazen vsem njemu enakim,
d) izključitev,
e) strožje poglobljene mere.

Čl. 14.

Glavno starešinstvo vodi listo kaznovanih in vsa starešinstva so dolžna dostavljati glavnemu starešinstvu sporočilo o kaznih.

Čl. 15.

Ponavljanje izstopov se kaznuje kot prestop, ponavljeni prestop pa vse strožje. Po potrebi se bo uporabilo čl. 8. tega pravilnika.

Čl. 16.

Člani, ki so kaznovani z izključitvijo, so moralno mrtvi za Omladino NO. Vsak Omladinec, ki bi se z njimi še prijateljski družil, bi grešil in ga bo kaznoval njegov starešina.

Čl. 17.

Glavni starešina je pooblaščen, da suspendira in reši dolžnosti vsakega funkcionarja Omladine NO. On je to dolžan storiti v vsakem slučaju, predno prične preiskavo proti poedinim članom za težje prestopke.

Postopek raziskovanja krivice, kazni in vse kar je s tem v zvezi se mora voditi tako, da se očuva avtoriteta položaja, ki jo ima dotični predpostavljeni ali dotično upravno telo Omladine NO.

Čl. 18.

Ta pravilnik je bil predložen 1. seji državnega sveta Omladine NO, 28. junija 1934. Postal je pravomočen 3. julija 1934, ko ga je Središnji odbor NO potrdil na temelju čl. 36. in 39. pravil Narodne Odrbane.

Glavni sekretar:

Uroš Bjelič.

Predsednik:

Ilija Ž. Trifunović.

Za glavnega starešino Omladine:

prvi pomočnik:

Vlad. M. Krupežević.

Agrarna reforma

A. Splošno

Agrarno vprašanje, t. j. vprašanje pravične razdelitve zemlje, ni novo. To vprašanje je zanimalo ljudski rod od prvih početkov spoznanja, da je zemlja mati vsega, kar človek potrebuje za svoj obstanek na svetu, enako ga je zanimalo v starem veku, v srednjem in celo v najnovejšem času. Samo reševanje tega vprašanja je bilo različno, kakor je bilo različno pojmovanje, prilike in razvoj narodov v različnih časih.

Že v prvem času obdelovanja zemlje so se borili posamezniki kakor tudi cela plemena za posest zemlje. Premaganemu nasprotniku se je zemljo odvzelo, njega pa zaslužilo. Tako so bivši gospodarji postali sužnji na lastni zemlji. To so tudi prvi početki delitve ljudi na dve klase, na gospodujočo in suženjsko klaso. V poznejšem času je gospodujoča klasa gospodarila in upravljala državne posesti, se vojskovala in pridobivala nove zemlje, ljudska masa pa je morala obdelovati zemljo in služiti gospodarju. V srednjem veku so počasi prehajale vse pravice na najmočnejše, kateri so postali vladarji, prevzeli vso oblast v svoje roke in s tem tudi pravico razpolaganja z zemljo, kakor tudi z ljudstvom, katero je to zemljo obdelovalo in od nje živele, ker je ljudstvo bilo samo privesek zemlje. Ti vladarji so delili zemljo svojim najvestejšim kot nagrado za različne usluge in tako ustvarjali prva fevdalna posestva. Historija zahteva še drugi način postanka fevdalnih posestev in odnosov. Različni klati-vitezi, v današnjem pojmovanju navadni roparji in razbojniki, so z nasiljem, požigi in poboji uničili svoje sosede, odvzeli jim zemljo in ljudi ter se tudi z nasiljem vzdržali kot lastniki in gospodarji. Marsikatera visoko čislana in ponosna plemiška družina se ima zahvaliti za svojo posest, bogastvo in ugled razbojništvu svojih prednikov.

Akoravno so ljudske množice stoletja in stoletja brez odpora prenašale nasilje in ponižno hlapčevale svojim gospodarjem, vendar zaznamuje historija ljudskega rodu že v davnih časih poskuse osvoboditve izpod tega najsmrtonosnejšega suženjstva. Tako je historija znana omladina punit rimskih kolonov pod vodstvom bratov Grahov, v srednjem veku v naši ožji domovini buno in krvavo borbo naših prednikov, hrvaško-slovenskih kmetov pod kmetijskim kraljem Matijo Gubeem itd. Vsi ti poizkusi osvoboditve so bili udušeni z ognjem in mečem v morju kmetijske krvi. Prvi vidni uspeh, s katerim so ljudske množice stresle suženjski jarem in se kruto maščevale za tisočletno suženjstvo, vidimo v francoski revoluciji pred stoletjem in pol. Pod geslom enakosti, bratstva in svobode so hrumele tisočglave množice sužnjev na barikade, z nepopisnimi žrtvami prvič v zgodovini zbrisale raz se-

be žig suženjstva. Še veliko večja in po svojih žrtvah strašnejša, zato pa tudi po svojih uspehih mogočnejša je bila nedavna revolucija ruskega brata.

V vseh teh poizkusih osvoboditve ljudskih množic in ekonomske osvoboditve se vije kakor rdeča nit pogonska sila, to je neotlažljiva želja mase po lastni zemlji. Ta želja, skoraj bi rekli ljudskemu rodu prirojena pohlepa, je še posebej izbruhnila med ljudskimi množicami po svetovni vojni. Ta veličanstven in popolnoma spontan pokret ljudskih množic je črpal svojo moč iz dejstva, da so te množice kmetstva naroda žrtvovale v dolgoletnih borbah svojo življenja in svoja imetja, ter so pravilno in upravičeno zahtevale po končani borbi, da se jim obnovi eksistence in ustvari pravičnejše, socialnejše pogoje življenja.

Po zaključku vojne so se vračali kmetijski sinovi k svojim po večini pustim in uničenim domovom in niso mogli niti pomisljati na to, da bi mogli z delom svojih rok na zapuščenih in toliko leta neobdelanih zemljah, ki v naših južnih krajih niti ni bila njih last, prehraniti svojo družino in še od svojega s krvavimi žulji pridobljenega pridelka oddajati gospodarju zemlje večji del. V naših severnih krajih pa, kjer je kmet bil na videz svoboden gospodar svoje zemlje, v kolikor jo je sploh imel, je moral po vojni gledati golo in boso, bolno in lačno svojo družino, katero ni mogel ob največjem delu in naporu niti prehraniti s pridelki svoje lastne zemlje, dočim je največji in najdonosnejši del zemlje bil v rokah veleposestnika, fevdalca, večinoma tujca po državljanstvu, krvi in jeziku.

Ni torej čudno, da je narod energično zahteval zemljo za sebe in bi bilo popolnoma zmotno pripisovati uvedbo in izvedbo agrarne reforme v naši državi, kakor tudi v vseh državah, ki so nastale na razvalinah Avstro-Ogrske in Turške, zgolj novim idejam in vplivom ruske revolucije, ker je uvedba in izvedba agrarne reforme samo pravičen in edino logičen paralelen pojav ekonomske osvoboditve naroda, ki je po tolikih stoletjih in po tako krvavih borbah dosegel svojo politično osvoboditev. — Ruska revolucija je mogoče nekoliko pospešila agrarno reformo, ni pa nikakor neposredni povod, ker bi tudi brez te revolucije ne bilo mogoče provesti organizacije države brez agrarne reforme, to je brez ekonomske osamosvojitve tako ogromne večine celokupnega naroda.

B. Agrarna reforma v državi splošno

Nikjer in v nobeni državi Evrope niso bili tako težki, raznovrstni in zapleteni agrarni odnosi kakor v naši državi po Uedinjenju. V naši državi, ki je ustvarjena iz različnih, skozi stoletja kulturno in gospodarsko ločenih delov, podvrženih različnim, večkrat si popolnoma nasprotnim vplivom, je imel vsak del za sebe svoje specialne od drugih različne agrarne odnose. V južnih delih naše države, zlasti v Makedoniji, Bosni in Dalmaciji so

vladali čisto kmetijski, kolonatski odnosi. Poljedelec je sicer s svojo družino obdeloval stalno zemljo in se na njej preživljal, ni pa bil lastnik in gospodar ter je moral od pridelka odstopati del lastniku zemlje. Izjemo tvorijo predkumanovska Srbija, kjer so v osemdesetih letih preteklega stoletja bili urejeni agrarni odnosi tako, da so veleposestva izginila, poljedelec je postal neomejen lastnik svoje zemlje in svojega pridelka ter je država še posebej poskrbela s posebnimi zakonskimi odredbami za zaščito svobodnega seljaka. V naših severnih krajih je sicer bil poljedelec svoboden gospodar svoje zemlje in so bili vsi odnosi direktne odvisnosti kmetu od veleposestnika odstranjeni, vendar pa je s tem bilo poljedelcu malo pomagano, ker je ogromna večina zemlje in to najbolj bila v rokah veleposestev, po večini starih fevdalnih familij, dočim je domači narod, ki se je od leta do leta množil, moral životariiti na koščku slabe, po milosti veleposestnika mu prepuščene zemlje. Zlasti v naših krajih se ne sme prezreti dejstvo, da so lastniki zemlje veleposestniki bili skoro izključno pripadniki drugih narodnosti, ki so imeli skozi stoletja v rokah vso politično in državno moč, ki so tvorili vladajočo klaso in državni narod, dočim je ogromna večina našega naroda bila drugorazredna rasa s papirnatimi pravicami. Vsem starejšim nam je še v živem spominu, kako so znali naši gospodarji tujerodni izkoristiti svojo pozicijo in moč za svojo korist in na škodo našega naroda.

Tako nezdravi odnosaji v podelitvi zemlje, na jugu države direktna odvisnost poljedelca od zemlje in njenega gospodarja, na severu vedno naraščajoče število poljedelcev z malo ali celo brez zemlje, v sosesčini pa ogromno število veleposestev, k temu še tisoče in tisoče dobrovoljcev in kolonistov, morali so nujno dovesti ali do temeljite reforme potom državne oblasti, ali pa do nasilne ureditve potom revolte s strani ljudskih množic.

Ob času ustanovitve naše države čakale so neopredelene vrste, v Južni Srbiji kmetije, v Dalmaciji koloni, v Bosni in Hercegovini Civčije, v severnih krajih agrarni interesi, dobrovoljci in kolonisti, da jim nova nacionalna država, za katero so se borili skoraj do iztrebljenja, zagigura polno eksistenco in svobodo, ne samo politično, marveč tudi ekonomsko, da jim da pogoje novega, človeka dostojnega življenja in da postanejo enakopravni državljani brez sramotnega žiga kmetstva in suženjstva.

Državni in nacionalni interes je imperativno zahteval, da ti odnosaji prenehajo in da zemlja postane last onega, ki jo obdeluje in ki od nje živi. Takoj prve dni po osvoboditvi in Uedinjenju, je naš pokojni kralj Aleksander I., tedaj regent prestolonaslednik, v svoji proklamaciji od 6. januarja 1919 rekel sledeče:

»Jaz želim, da se takoj pristopi k pravičnemu reševanju agrarnega vprašanja in da se ukinejo

kmetstva in veleposestva. V obeh slučajih se bode zemlja podelila med siromašne poljedelce. Vsak Srb, Hrvat in Slovenec naj postane gospodar svoje zemlje. V svobodni naši državi morajo biti in naj bodo samo svobodni lastniki svoje zemlje. Mojo vlado pozivam, da osnuje komisijo, katera naj pripravi rešenje agrarnega vprašanja, seljake-kmete pa pozivam, da mirno čakajo za zaupanjem v mojo kraljevsko besedo, da jim naša država zakonskim potom izroči zemljo, katera bode v naprej samo božja in njihova, kakor je to zdavnaj že bilo v Srbiji.«

V smislu te proklamacije in gorenjih besed našega pokojnega kralja so bile izdane faktično že 27. februarja 1919 »Predhodne odredbe za izvedbo agrarne reforme«. V teh kratkih odredbah so jasno izražena načela, po katerih bi se morala izvesti agrarna reforma, storjen je temelj, označen pravec za pospešeno izvedbo.

Na temelju teh predhodnih odredb kot okvirnega zakona za vso državo, so bile v letih 1920. in 1921. izdane razne odredbe in uredbe za različne pokrajine vsled različnih agrarnih odnosov. Nekatero odredbo so bile leta 1922. brez sprememb zakonjene. Res je izgledalo v prvih letih, da se bode državna uprava lotila energično in dosledno izvedbe agrarne reforme, na žalost pa se ne moremo izogniti očitki, da se to ni zgodilo in da je ta velika gospodarska, socialna in tudi narodna politična akcija postala predmet kupčij med posameznimi tedanjimi političnimi skupinami. Vsled tega se je zamudilo eno celo desetletje, v katerem se je samo laboriral na teh uredbah in naredbah, ne da bi se smoteno in energično pristopilo k izvedbi. Škoda, ki je iz tega nastala, je vsestransko velika, za kmetla, za državo in tudi za veleposestnika. Vse mere, ki se jih je v prvem desetletju podvezalo, so bile samo priprava in provizorij. Provizoriji pa so mere v potrebi in prinašajo vedno slabe posledice. Posebno velja to za provizorije, ki se nanašajo na zemljo in na agrarne odnose. Prva škodljiva posledica je bil padec naše agrarne produkcije. Ta padec ni bila posledica malomarnosti agrarnega interesenta, ki je provizorij dobil zemljo, bila je v prvi vrsti posledica nesigurnosti poljedelca, kateri ni niti eno celo leto bil popolnoma siguren, da zemljo obdrži in je stalno bil v nevarnosti, da se mu jo iz kateregakoli razloga odvzame. Da pa za odzvem in nadelitev niso bili vedno merodajni samo zakonski razlogi, marveč tudi politična pripadnost k tej ali oni skupini, je na žalost dejstvo, katero se ne more prikriti. Resnici na ljubo moramo pribiti, da so v naši banovini taki upravni izrastki bili nemogoči vsled stroge objektivnosti uradništva kakor tudi lokalnih merodajnih faktorjev, kateri kljub politični zagrizenosti prejšnjih let niso upravno zlorabili te institucije.

(Se nadaljuje.)